

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МАРКЕТИНГУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІЧНЕ
СПОЖИВАННЯ**

Затверджено:
Протокол засідання кафедри
економіки, маркетингу та бізнес-
адміністрування
№ 1 від 26 серпня 2024 р.
Зав. кафедри ЕМБА

 Вікторія ЯНОВСЬКА

Викладач	Пилипенко Олена Віталіївна К. е. н., доцент
Посилання профіль викладача на сайті ДУІТ	http://surl.li/eooaq
E-mail	pylypenkoov@gsuite.duit.edu.ua
Факультет, Кафедра	Факультет Управління і технологій/ Кафедра економіки, маркетингу та бізнес-адміністрування м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 904 телефон: +38-095-837-60-12
Консультації	Середа - з 14 до 16, П'ятниця – з 16.00 до 17.00 м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 904 або за ZOOM посиланням http://surl.li/eoobs
Офіційна назва освітньої програми	ЕКОНОМІКА
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань, спеціальність	05 «Соціальні та поведінкові науки» 051 «Економіка»
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Курс/ Семестр викладання	2/4
Обсяг дисципліни	4 кредити ECTS / 120 загальна кількість годин

Види та кількість аудиторних занять, денна/ заочна	Лекції – 20 години/ 8 годин Практичні заняття – 24 годин / 8 години
Форма контролю	Залік
Локація та матеріально- технічне забезпечення	Аудиторія згідно з розкладом. Мультимедійний проєктор, мережа Internet.
Мова викладання	Українська
Мета вивчення дисципліни	Формування у здобувачів вищої освіти розуміння щодо ефективного та раціонального споживання благ, зокрема ресурсів, з метою задоволення потреб
Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати. СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
Програмні результати навчання	ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки. ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем. ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин. ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ЧОМУ ВАЖЛИВИЙ КУРС:

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Економічне споживання» здобувачі вищої освіти матимуть базові знання щодо забезпечення економічного споживання різних видів ресурсів для організації ощадливого виробництва, дослідження економічної кон’юнктури та її

впливу на споживання; основні положення циркулярної економіки як потенціалу захисту клімату та навколишнього середовища; основи сталого економічного розвитку.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Поняття споживання. Виробниче споживання

Споживання, його роль в економіці. Класифікація видів споживання.

Виробниче споживання. Зміст, призначення, мета виробничого споживання. Показники ефективності виробничого споживання.

Тема 2. Індивідуальне споживання. Світові тенденції розвитку споживання.

Відповідальне та свідоме споживання

Індивідуальне споживання. Класифікація індивідуального споживання. Фактори, що впливають на поведінку споживачів: економічні, соціальні, психологічні, культурні, демографічні. Наслідки надмірного споживання.

Світові тенденції розвитку споживання. Відповідальне та свідоме споживання, зміст та відмінність понять.

Тема 3. Споживання і корисність

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем.

Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Модифікація функції корисності як залежності між кількістю споживаних благ та рівнем корисності за умови бюджетних обмежень. Суть раціонального вибору споживача.

Поняття рівноваги споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена.

Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача. Поняття попиту на благо. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага: визначення індивідуального попиту на благо.

Тема 4. Економічні теорії споживання

Теорії споживчої поведінки: ординалістська і кардиналістська.

Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; ненасиченість благами; субституціональність. Множинність благ та повна інформованість споживача, зовнішні умови для здійснення вибору.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер та неможливість перетину кривих байдужості за кращих однакових умов. Карта байдужості.

Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія: рівняння і графічна побудова. Крива байдужості та бюджетна лінія. Визначення нахилу бюджетної лінії та кута нахилу внаслідок зміни цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання.

Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація. Вирівнювання зважених граничних корисностей і рівновага споживача. Різні випадки досягнення рівноваги: “кутова” і “внутрішня” рівноваги.

Тема 5. Прийняття раціональних рішень щодо споживання

Теорія раціонального вибору. Правило максимізації корисності.

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії “дохід – споживання”. Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття “нормальних” і “неякісних” товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії “ціна – споживання”. Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Визначення умов моделі, що аналізується: зменшення ціни одного з товарів за незмінних цін на інші товари та незмінного доходу споживача.

Неоднозначність впливу на споживчий вибір. Розкладання сукупної зміни і обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Одно- та різнонаправлений вплив ефектів. Парадокс Гіффена.

Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Утворення “надлишку споживача” в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживача та формування ринкового попиту на певний товар. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.

Інформаційна асиметрія та поведінка споживачів.

Тема 6. Ринковий попит та ринкова пропозиція. Ринкова рівновага

Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару.

Зображення попиту: аналітичне, табличне та графічне. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача.

Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна величини (обсягу) попиту: переміщення вздовж функціонально заданої лінії попиту. Зміна попиту в цілому під впливом нецінових детермінантів, його графічна ілюстрація. Особливості взаємовпливу цін взаємопов’язаних товарів.

Принципова оцінка дії цінових та нецінових детермінантів попиту в діагностиці реальних ситуацій на товарних ринках.

Суть поняття “пропозиції”. Закон пропозиції та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника: збільшення граничних витрат як стримуючий фактор, збільшення обсягу виробництва тощо. Аналітичне, табличне та графічне зображення пропозиції.

Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Різниця понять “зміна пропозиції” та “зміна обсягу пропозиції”. Зсув кривої пропозиції під впливом нецінових детермінантів.

Табличне та графічне зображення ринкової пропозиції. Альтернативна вартість, крива виробничих можливостей та крива ринкової пропозиції.

Тема 7. Еластичність у споживанні.

Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до зміни цін на товари. Методичні підходи до обчислення показника еластичності. Діапазон числових значень коефіцієнта прямої цінової еластичності попиту.

Чинники цінової еластичності попиту, особливості їх впливу. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту. Взаємозв'язок між ціною та валовим вибором за різної еластичності.

Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, параметри його значень для “нормальних” та “неякісних” товарів. Суть “перехресної” еластичності попиту, методика обчислення відповідного коефіцієнта. Кількісні параметри еластичності для взаємозамінних та взаємодоповнювальних товарів.

Практичне використання концепції “перехресної” еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємопов'язаних товарів.

Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції. Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

Тема 8. Економічне споживання та економіка

Вплив споживання на економічне зростання. Державне регулювання споживання: законодавчі обмеження, стандарти, податки та податкові пільги, субсидії, інформаційні кампанії. Позитивні та негативні наслідки державного регулювання.

Екологічні аспекти споживання. Захист прав споживачів, охорона здоров'я, збереження ресурсів, стимулювання економічного зростання.

Шерінгова економіка як породження руху за скорочення споживання. Сутність шерінгової економіки.

Практичні заняття курсу передбачають виконання практичних задач, ситуаційних, тестових та інших завдань, опитування та дискусії за темами, короткі виступи та презентації з тематики дисципліни.

Тематика практичних занять:

Практичне заняття №1. Економічне споживання та ощадливе виробництво як рушійна сила економіки

Практичне заняття №2. Споживчі витрати

Практичне заняття №3. Споживчий ринок та його сегментація

Практичне заняття №4. Економічне споживання природних ресурсів

Практичне заняття №5. Якісна та кількісна результативність економічного споживання

Практичне заняття №6. Циркулярна економіка та інноваційне виробництво

Практичне заняття №7. Економічне споживання сировини

Практичне заняття №8. Економічне споживання енергії

Практичне заняття №9. Еколого-економічний механізм збереження ресурсів

Практичне заняття №10. Відповідальне та свідоме споживання.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Відвідування лекцій:

За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал (до 10 балів).

Практичні заняття:

Оцінюються за активністю здобувачів освіти на заняттях, виконанням практичних та

ситуаційних завдань, відповідями на тестові питання, доповідями та ступенем залученості у дискусії. Максимальна сума становить 13 балів за змістовний модуль.

Самостійна робота

Написання та захист реферату (тематика погоджується із викладачем курсу) у вигляді доповіді та/або презентації оцінюються у 7,5 балів (максимум 13 балів за змістовний модуль).

Студент отримує підсумкову оцінку за результатами поточного контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент, становить 100.

Додаткові бали до поточного контролю здобувач освіти може отримати, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах предмету вивчення дисципліни та пройшовши процедуру визнання згідно [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

«Відмінно» - A (90-100 балів) – виставляється студенту, який глибоко та міцно засвоїв матеріал, відмінно справляється з задачами та питаннями, показує знайомство з фаховою літературою, володіє різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних завдань, вміє добре орієнтуватись у виробничих ситуаціях.

«Добре» - BC (74-89 балів) – виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, правильно застосовує теоретичні знання при рішенні практичних завдань, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

«Задовільно» - DE (64-73 балів) – виставляється студенту, який має знання тільки основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, неправильне тлумачення окремих елементів завдання та відчуває труднощі при виконанні практичних завдань.

«Незадовільно» - FX (35-59 балів) - виставляється студенту, який дає необґрунтовані відповіді на запитання, допускає суттєві помилки у використанні понятійного апарату. Не простежується логічність та послідовність думки. Формулювання хаотичні та не усвідомлені.

«Незадовільно» - F (1-34 балів) - виставляється студенту, який не засвоїв зміст дисципліни, вміння та навички не набуті.

ІНФОРМАЦІЙНО- МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення:

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Посилання на Google Classroom: «Економічне споживання»
(<https://classroom.google.com/u/0/c/NjUxNDAYODk2MjU0?hl=ru>)
4. [Електронні ресурси бібліотеки ДУІТ](#).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арагов А.М. Взаємозв'язок виробництва та споживання: економіко-правова характеристика у призмі закону зростання потреб. Науковий вісник Полісся. 2017. №2 (10), т.1. С. 77-82.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник У 2 кн. За ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. Кн. 2: Мікроекономіка. К.: Знання, 2020. 648 с.
3. Базилевич В. Д. Мікроекономіка: Практикум: Навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. [За ред. В. Д. Базилевича]. 3тє вид., стер. К.: Знання, 2012. 491 с.
4. Базилінська О.Я. Мікроекономіка: Навч. посіб.: РМОІНУ/ О.Я. Базилінська, О.В. Мініна; За ред. О.Я. Базилінської. К.: ЦУЛ, 2009. 352 с.
5. Бойда, С. (2021). Мікроекономіка: навчальний посібник.
6. Башнянин Г. І., Щедра О. В. та ін. Мікроекономічна теорія: Навч. посіб. Л.: Новий світ, 2017. 640с.
7. Borland, J. (2020). Microeconomics: Case Studies and Applications. Cengage AU.
8. Browning, E. K., & Zupan, M. A. (2020). Microeconomics: Theory and applications. John Wiley & Sons.
9. Cowell, F. (2018). Microeconomics: principles and analysis. Oxford University Press.
10. Curtis, D., & Irvine, I. (2021). Principles of Microeconomics, 2021A version (Lyryx). Lyryx Learning.
11. Вініченко І. І., Даций Н. В., Корецька С. О. Мікроекономіка: Навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2015. – 272 с.
12. Грудцина Ю.В. Задоволення потреб споживача як критерій управління якістю продукції. Ефективна економіка. 2013. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2588>
13. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії: навч. посіб. / С. Д. Дзюбик, О. С. Ривак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/00000000/politekonomiya/osnovi_ekonomichnoyi_teoriyi_dzyubik_s_d
14. Дружиніна В.В. Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. / В. В. Дружиніна, О. І. Чорноус. - Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 254 с.
15. Задоя, А. О., & Задоя, О. А. (2021). Мікроекономіка: навчальний посібник. 14. Косич, М. В., & Каменева, Н. М. (2020). Мікроекономіка.
16. Кириленко Л.М. Структура потреб та її вплив на систему і форми особистого споживання // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Київ-2010. - № 22. – с. 66-72.
17. Ковбатюк М. В., Шевчук В. О. Економічна теорія: навч. посіб. / М. В. Ковбатюк, В. О. Шевчук. – К.: КІВЦ, 2016. – 568 с.
18. Макконнелл, Кемпбелл Р. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика [Текст] : пер. з англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Львів, Просвіта, 1997. Ч. 1: Макроекономіка. Ч. 2: Мікроекономіка.
19. Мартин, О. М. (2021). Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник.
20. Мікроекономіка : Підручник / [А.П. Наливайко, Л.А. Азьмук, П.Г. Банщиков та ін.] ; за наук. ред. А.П. Наливайка. К.: КНЕУ, 2011. 446 с.

21. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник у 2 ч. [С. Будаговська, та інш.] / За заг. ред. С. Будаговської. К. : Основи, 2010. Ч.1: Мікроекономіка. С. 7– 210.
22. Мікроекономіка: навч. посіб. / З. О. Адаманова, Ю. М. Дмитрієнко, М. Ванієва; Крим. інж.-пед. ун-т. Сімф. : Кримнавчпеддержвидав, 2010. 442 с.
23. Мудрак Р.П., Бурляй А.П., Костюк В.С. та ін. Економічна теорія: навч. посібник. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 720 с.
24. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики: Учеб. для вузов. 2-е изд., изм.– М.: Издат. группа НОРМА-ИНФРА. М., 2005. 576 с.
25. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник. За наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «ЛілеяНВ». 2015. 348 с.
26. Палійчук, Є. С. (2019). “Мікроекономіка”. Практикум для студентів економічних спеціальностей.
27. Романюк М. Д., Івасишин О. І., Репела Н. П., Татунчак Я. І. Економічна теорія: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2011. – 609 с.
28. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Ч. 1. – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 346 с.
29. Федоренко В. Г., Ніколенко Ю. В., Діденко О. М., Денисенко М. П., Руженський М. М. Основи економічної теорії: Підручник / За науковою ред. проф. Федоренка В. Г. - 2 -ге вид. перероблене і доповнене. – Київ: Алерта, 2007. – 519 с.
30. Ястремський О., Гриценко О. Основи мікроекономіки. К.: Знання, 2018. – 674 с.

Додаткова інформація

Детальнішу інформацію щодо методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи та повного списку літератури наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

[Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій](#)
[Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій](#)

[Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ](#)

Порушення [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#) є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з [Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ](#). У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#).

Щодо відвідування

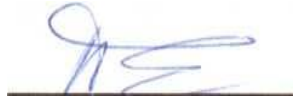
Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватися в он-лайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «[Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#)».

Розробники:

Канд. екон. наук,
доцент кафедри ЕМБА

Олена ПИЛИПЕНКО

Доктор філософії,
доцент кафедри ЕМБА

Анастасія УСТІЛОВСЬКА